

УДК 351:342.81:342.843

Гриськов Михайло Миколайович

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

Hryskov Mykhailo

Postgraduate Student of the

Department of Public Management and Administration

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

ORCID: 0009-0004-3101-9465

DOI: 10.25313/2617-572X-2026-3-68-8

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

ORGANIZATIONAL AND LEGAL PRINCIPLES OF DIGITALIZATION OF THE ELECTORAL PROCESS IN UKRAINE

Анотація. Вступ. Цифровізація виборчого процесу є одним із найважливіших напрямів забезпечення ефективності публічного управління у сфері забезпечення прозорості та доступності проведення виборів, всеукраїнського та місцевого референдуму державними та місцевими органами публічного управління, в тому числі спеціально створеними для проведення виборів чи референдуму. Забезпечення ефективного застосування організаційно-правового механізму цифровізації виборчого процесу має важливе теоретичне та практичне значення, особливо враховуючи необхідність проведення виборів протягом найближчого часу після завершення війни та скасування правового режиму воєнного стану.

Мета. Метою дослідження є розкриття основних напрямків визначення організаційно-правових засад цифровізації виборчого процесу в Україні, в тому числі на прикладі використання Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» та Державного реєстру виборців у виборчому процесі.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо цифровізації виборчого процесу; 2) праці науковців, які досліджували питання впровадження електронного голосування в Україні, зарубіжний досвід здійснення електронного голосування.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: емпіричний метод (надав можливість зібрати необхідні дані для вивчення проблематики впровадження електронного голосування); спостереження (дозволили опрацювати праці науковців щодо визначення організаційно-правових засад цифровізації виборчого процесу); логічно-го узагальнення результатів (надав можливість сформулювати висновки).

Результати. У науковій статті розкрито особливості впровадження електронного голосування в Україні, вказано, що частково відповідний організаційно-правовий механізм впроваджено, як на рівні програмних нормативних документів, окремих нормативно-правових актів, так і на рівні окремих інформаційно-телекомунікаційних систем. Зокрема, на цей час функціонують Державний реєстр виборців та Інформаційно-аналітична система «Вибори», що відновлені після тимчасового припинення роботи з 2022 року, а з грудня 2025 року заплановано впровадження інформаційно-комунікаційної системи «Всеукраїнський референдум» як компонента Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» шляхом її модернізації. Заплановано впровадження інтернет-голосування, машинного голосування, голосування поштою у формі проведення експерименту або пілотного проєкту.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на напрямках удосконалення законодавства щодо організаційного та інституційного впровадження електронного голосування.

Ключові слова: електронне голосування, виборчий процес, інформаційно-телекомунікаційні технології, організаційно-правовий механізм.

Авторське право © Автор(и). Це стаття з відкритим доступом, що розповсюджується відповідно до умови ліцензії Creative Commons Attribution Ліцензія 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Summary. Introduction. Digitalization of the electoral process is one of the most important areas of ensuring the effectiveness of public administration in the field of ensuring transparency and accessibility of elections, all-Ukrainian and local referendums by state and local public administration bodies, including those specially created for holding elections or referendums. Ensuring the effective application of the organizational and legal mechanism for digitalizing the electoral process is of important theoretical and practical importance, especially given the need to hold elections in the near future after the end of the war and the abolition of the legal regime of martial law.

Purpose. The purpose of the study is to reveal the main areas of determining the organizational and legal principles of digitalizing the electoral process in Ukraine, including the example of using the Unified Information and Analytical System "Elections" and the State Register of Voters in the electoral process.

Materials and methods. The materials of the study are: 1) regulatory and legal support for the digitalization of the electoral process; 2) works of scientists who studied the issue of introducing electronic voting in Ukraine, foreign experience in implementing electronic voting.

In the process of conducting the research, the following scientific methods were used: empirical method (provided an opportunity to collect the necessary data to study the issues of implementing electronic voting); observation (allowed us to process the works of scientists on determining the organizational and legal principles of digitizing the electoral process); logical generalization of results (provided an opportunity to formulate conclusions).

Results. The scientific article reveals the features of the implementation of electronic voting in Ukraine, it is indicated that partially the corresponding organizational and legal mechanism has been implemented, both at the level of program regulatory documents, individual regulatory and legal acts, and at the level of individual information and telecommunication systems. In particular, at the moment the State Register of Voters and the Information and Analytical System "Elections" are operating, which have been restored after a temporary suspension of work since 2022, and from December 2025 it is planned to implement the information and communication system "All-Ukrainian Referendum" as a component of the Unified Information and Analytical System "Elections" by modernizing it. It is planned to introduce Internet voting, machine voting, and postal voting in the form of an experiment or pilot project.

Discussion. In further scientific research, it is proposed to focus on areas of improving legislation regarding the organizational and institutional implementation of electronic voting.

Key words: electronic voting, electoral process, information and telecommunication technologies, organizational and legal mechanism.

Постановка проблеми. Цифровізація виборчого процесу є одним із найважливіших напрямів забезпечення ефективності публічного управління у сфері забезпечення прозорості та доступності проведення виборів, всеукраїнського та місцевого референдуму державними та місцевими органами публічного управління, в тому числі спеціально створеними для проведення виборів чи референдуму. Особливо актуальною цифровізація виборчого процесу стає в контексті небезпек, викликаних російсько-українською війною, ракетними обстрілами, знищенням інфраструктури, в тому числі що може використовуватися для забезпечення виборчого процесу, масовими міграційними процесами, що призвело до зміни місця проживання (і голосування в майбутньому) сотень тисяч, а то й мільйонів українців. В цьому аспекті важливим є як відновлення тих інформаційно-комунікаційних технологій, що використовувалися під проведення президентських, парламентських та місцевих виборів у минулому, в тому числі реєстру виборців, інформаційно-аналітичних систем Центральної виборчої комісії, що були зупинені на час дії правового режиму воєнного стану, так і впровадження нових форм голосування, які б мінімізували скупчення людей в межах виборчих дільниць, пришвидшувало процес встановлення результатів виборів чи референдуму, забезпечило активне та пасивне виборче право для громадян Укра-

їни, які перебувають за межами України або в регіонах, наближених до зони бойових дій. Цифровізація створює нові можливості для автоматизації обліку виборців, обробки даних і передачі інформації, в тому числі пов'язаної із процесом голосування. В цьому контексті важливим є як правовий аспект цифровізації виборчого процесу, тобто урегулювання його на нормативно-правовому рівні, визначення основних правових засад здійснення електронного голосування, використання інформаційно-телекомунікаційних технологій як виборцями, іншими суб'єктами виборчого процесу, так і виборчими комісіями; так і організаційний та інституційний аспект, що передбачає узгоджену взаємодію виборчих комісій, державних органів, органів місцевого самоврядування та технічних адміністраторів інформаційних систем щодо організаційного, матеріально-технічного та фінансового забезпечення роботи та застосування відповідних систем у виборчому процесі. Забезпечення ефективного застосування організаційно-правового механізму цифровізації виборчого процесу має важливе теоретичне та практичне значення, особливо враховуючи необхідність проведення виборів протягом найближчого часу після завершення війни та скасування правового режиму воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика електронного голосування в Україні та інших державах, організаційно-правових аспек-

тів його впровадження в Україні стала предметом наукового дослідження великої кількості науковців. Зокрема, окремі моделі та форми електронного голосування, міжнародні та європейські стандарти його здійснення, а також зарубіжний досвід його впровадження були досліджені такими вченими, як Р.І. Була [1], Р.О. Гаврік [2], Ю.В. Камардіна [3], Н.В. Ортинська [4], Є.О. Цокур [5], І.О. Чайка [5], Є.М. Черних [2]; окремі прикладні проблеми, що виникають під час впровадження електронного голосування досліджувалися О.В. Стоговою [6] та Д.В. Мурач [6]; особливості використання електронних технологій при здійсненні народного волевиявлення дослідив А.А. Павзюк [7]. Велике прикладне значення (у світлі реформування законодавства України про вибори та референдум) мають наукові дослідження проблематики запровадження електронного голосування в Україні на законодавчому рівні (Р.О. Гаврік [8], О.В. Токар-Остапенко [9], Є.О. Цокур [5], І.О. Чайка [5]). В той же час, питання організаційно-правового механізму цифровізації виборчого процесу залишилося поза увагою науковців, лише Я.В. Янсонс частково розглядав це питання, але ширше — в контексті ретроспективи правового механізму впровадження електронної демократії в цілому, включаючи такі інструменти електронної демократії як електронні звернення, електронні петиції, електронний парламент, електронне правосуддя, електронні вибори та референдум [10].

Метою статті є розкриття основних напрямків визначення організаційно-правових засад цифровізації виборчого процесу в Україні, в тому числі на прикладі використання Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» та Державного реєстру виборців у виборчому процесі.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове забезпечення щодо цифровізації виборчого процесу; 2) праці науковців, які досліджували питання впровадження електронного голосування в Україні, зарубіжний досвід здійснення електронного голосування.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: емпіричний метод (надав можливість зібрати необхідні дані для вивчення проблематики впровадження електронного голосування); спостереження (дозволив опрацювати праці науковців щодо визначення організаційно-правових засад цифровізації виборчого процесу); логічного узагальнення результатів (надав можливість сформулювати висновки).

Виклад основного матеріалу. Як правильно зазначається у науковій літературі, цифрова трансформація українського суспільства неможлива без запровадження елементів електронного урядування, які передбачають можливість автоматизації надання адміністративних послуг переважно за рахунок застосування інформаційно-телекомунікаційних

технологій, електронних судових систем та розширення елементів електронної демократії, включаючи запровадження електронного голосування. З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, з метою розширення можливостей громадян брати участь у процесі державотворення та державного управління все ширше застосовуються інструменти електронної демократії, одним із яких є електронне голосування [2, с. 60]. На сьогодні електронне голосування на виборах та референдумах, інші альтернативні традиційному форми голосування, в тому числі голосування поштою впроваджені у таких державах як Естонія (на рівні місцевих та парламентських виборів), Франція (для голосування громадян, які перебувають за кордоном), США (на рівні виборів у Конгрес), Швейцарії (для голосування на місцевих (кантональних) референдумах) [1, с. 244–245; 8, с. 295]. Поширеними при цьому є такі форми електронного голосування як голосування на виборчій дільниці з використанням спеціальної електронної системи, перфорованих карт чи оптичних систем, сенсорних машин для голосування, машин для голосування, які здійснюють автоматичний підрахунок результатів голосування, дистанційне інтернет-голосування [4, с. 39; 5, с. 142; 6, с. 39–40] або голосування через мережу Інтернет, однак через використання електронних пристроїв, розташованих на виборчих дільницях [3, с. 217]. Крім цього, станом на сьогодні у 19 країнах-членах ЄС застосовується поштове голосування, як правило для голосування у закордонному виборчому окрузі [11].

На сьогодні в Україні вже наявна часткова нормативно-правова та організаційна база проведення електронного голосування, як на рівні програмних нормативних документів, окремих нормативно-правових актів, так і на рівні окремих інформаційно-телекомунікаційних систем.

Зокрема, ще у Концепції розвитку електронної демократії, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 року № 797-р передбачалася розробка нормативно-правової бази для забезпечення організаційно-правового механізму впровадження електронного голосування, в тому числі забезпечення розроблення існуючим на той час Державним агентством з питань електронного урядування (на цей час цей орган перетворено у Міністерство цифрової трансформації України) пропозицій щодо основних засад електронного голосування під час проведення виборів та референдумів; інше розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 року № 405-р передбачало протягом 2019–2020 років подання законопроекту «Про електронне голосування» [8, с. 294]. На виконання положень Плану реалізації Концепції розвитку електронної демократії було розроблено та подано низку проєктів законів «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення виборчих прав громадян України шляхом запровадження на виборах

голосування поштою та Інтернет-голосування» (реєстр. № 10129 від 06.03.2019 року) та «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення виборчого законодавства» (реєстр. № 3485 від 18.05.2020 року). Ці законопроекти визначають основні засади здійснення цифровізації виборчого процесу, однак перший передбачає реформування процесу проведення виборів, запроваджуючи поруч із традиційним голосуванням інші дві форми голосування — голосування через мережу Інтернет та голосування поштою, а другий — лише допускає можливість запровадження електронного голосування як пілотного проекту на окремих виборчих дільницях [12; 13].

Так, відповідно до проекту Закону України № 10129 громадянин України, який має право голосу, може проголосувати на виборах шляхом інтернет-голосування або шляхом голосування поштою, які є додатковими способами голосування (у разі подання відповідної заяви до відповідної виборчої комісії за тридцять днів до дня голосування на виборах, причому у разі ініціювання інтернет-голосування заява подається в електронній формі). Цим же проектом Закону було визначено інституційний та організаційний механізм реалізації його положень: Центральна виборча комісія України повинна була затвердити форми електронної заяви про інтернет-голосування та заяви про голосування поштою, порядок організації, проведення інтернет-голосування та голосування поштою та порядок підрахунку голосів на виборах шляхом інтернет-голосування та голосування поштою, а виборчі комісії — забезпечити організацію та проведення інтернет-голосування та голосування поштою. Також на Центральну виборчу комісію України як розпорядника Державного реєстру виборців було покладено обов'язок протягом трьох місяців з моменту запровадження інтернет-голосування та голосування поштою забезпечити налагодження програмних засобів автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи Державного реєстру виборців [9, с. 30; 12]. На жаль, проект Закону України № 10129 був поданий напередодні завершення повноважень попередньої каденції Верховної Ради України, і на жаль він не був розглянутий, а чинний склад Верховної Ради України вже не розглядав цей законопроект.

Інший проект Закону України за № 3485, що в подальшому був прийнятий, передбачав внесення змін до Виборчого кодексу України і надає можливість Центральній виборчій комісії України прийняти рішення про впровадження інноваційних технологій, технічних та програмних засобів під час організації та проведення виборів у формі проведення експерименту або пілотного проекту стосовно: голосування виборців на виборчій дільниці за допомогою технічних засобів та програмних засобів (машинне голосування); проведення підрахунку голосів виборців за допомогою технічних засобів для електронного

підрахунку голосів; складання протоколів про підрахунок голосів, підсумки та результати голосування з використанням інформаційно-аналітичної системи [6]. Таким чином, запровадження електронного голосування на парламентських, президентських чи місцевих виборах наразі є можливим, але лише як пілотний проект і лише в межах окремих дільниць, а впровадження його в межах всієї країни чи відповідної територіальної громади є можливим лише після подальшого внесення змін до виборчого законодавства, які на жаль на цей час навіть не пропонуються, виходячи із неможливості проведення виборів в умовах правового режиму воєнного стану [13].

На цифровізацію процесу реалізації громадянами України права на вирішення основних питань державного життя, але вже не у виборчому контексті, а контексті участі у всеукраїнському референдумі спрямовані положення ст. 116 Закону України «Про всеукраїнський референдум» від 26 січня 2021 року, в якому передбачається з дня набрання чинності законом щодо застосування інноваційних технологій з електронного (машинного) голосування можливість здійснення електронного голосування засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи та встановлення його результатів спеціально створеною дільничною комісією з електронного голосування на підставі даних автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи [8, с. 295]. В цьому випадку можливість електронного голосування під час референдуму передбачається, однак відповідна норма не підкріплена відповідними процесуальними нормами, які ще мають бути прийняті в подальшому.

Говорячи про існуючі інформаційно-телекомунікаційні системи, можемо зазначити передусім що на цей час впроваджено Державний реєстр виборців та Інформаційно-аналітичну систему «Вибори».

Перший було запроваджено відповідно до Закону України «Про Державний реєстр виборців» від 22 лютого 2007 року з метою зберігання, обробки даних, які містять передбачені цим Законом відомості, та користування ними, створена для забезпечення державного обліку громадян України, які мають право голосу. Завданнями Реєстру є: ведення персоналізованого обліку виборців; складання списків виборців для проведення виборів Президента України, народних депутатів України, місцевих виборів, всеукраїнського та місцевих референдумів; облік виборчих дільниць, які існують на постійній основі. Реєстр ведеться в електронній формі з єдиною централізованою базою даних, яка містить персональні дані усіх виборців України (їх прізвища, ім'я та по батькові, дата та місце народження, унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі як ідентифікаційні персональні дані; виборча адреса, номер виборчого округу та виборчої дільниці, відомості про постійну нездатність виборця самостійно пересуватися як персональні дані, які ви-

значають місце та умови голосування виборця; дата набуття виборцем громадянства України або його припинення, дата поновлення дієздатності, смерті виборця чи оголошення його померлим, скасування рішення суду про оголошення особи, включеної до Державного реєстру виборців, померлою, службові відмітки про вибуття виборця із зареєстрованого місця проживання чи про проходження виборцем строкової військової служби, посилання на документи, що стали підставою для внесення відповідних даних — як службові персональні дані). У зв'язку із повномасштабним вторгненням російської федерації на територію України, відповідно до постанови Центральної виборчої комісії України від 24 лютого 2022 року № 61 тимчасово припинено функціонування автоматизованої інформаційно-комунікаційної системи «Державний реєстр виборців» на час дії воєнного стану. Надалі по мірі стабілізації безпекової обстановки відбувалося поступове відновлення роботи Реєстру: відповідно до постанови ЦВК від 22 грудня 2023 року № 83 частково відновлено роботу Реєстру у частині періодичної актуалізації (періодичного поновлення) бази даних Державного реєстру виборців; відповідно до постанови ЦВК України від 20 вересня 2024 року № 54 відновлено облік виборчих дільниць, що існують на постійній основі, а відповідно до постанови від 23 грудня 2025 року № 73 відновлено функціонування автоматизованої інформаційно-комунікаційної системи «Державний реєстр виборців» в частині взаємодії з виборцями з 1 січня 2026 року [7, с. 63–64; 14; 15].

Якщо зазначити про Інформаційно-аналітичну систему «Вибори», то ця система функціонує на рівні підсистем «Вибори народних депутатів України», «Вибори Президента України» та «Місцеві вибори» з 1998–2010 років і застосовується з метою завантаження відомостей із подань щодо кандидатур до складу виборчих комісій, перевірки кандидатур на предмет відповідності вимогам закону, жеребкування щодо введення кандидатур до складу виборчих комісій, підготовки проектів постанов про формування виборчих комісій, про внесення змін до складу цих комісій, обліку кількості та меж територіальних виборчих округів, обліку партій, якими прийнято рішення про участь у виборах, облік зареєстрованих кандидатів у народні депутати, депутати місцевих рад, кандидатів на посаду міських голів, їх перевірки на предмет виконання вимог за-

кону, обліку результатів виборів та відображення відповідної інформації на сайті ЦВК, в тому числі про підстави припинення повноважень членів виборчих комісій, підстави скасування реєстрації кандидатів та відмови у реєстрації кандидатом, підстави дострокового припинення повноважень депутата. В подальшому, з грудня 2025 року було прийнято рішення про створення автоматизованої інформаційно-комунікаційної системи «Всеукраїнський референдум» як компонента Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» шляхом її модернізації [14; 16].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, на сьогодні в Україні вже наявна часткова нормативно-правова та організаційна база проведення електронного голосування, як на рівні програмних нормативних документів, окремих нормативно-правових актів, так і на рівні окремих інформаційно-телекомунікаційних систем. На цей час функціонують Державний реєстр виборців та Інформаційно-аналітична система «Вибори», що відновлені після тимчасового припинення роботи з 2022 року, а з грудня 2025 року заплановано впровадження інформаційно-комунікаційної системи «Всеукраїнський референдум» як компонента Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» шляхом її модернізації. Відповідні системи застосовуються для ведення списків осіб, які мають виборчі права, визначення місця та умов їх голосування, підрахунку голосів на місцевих, парламентських та президентських виборах, оцифрування даних про склад виборчих комісій, цифровізація процесів формування цих комісій, реєстрації кандидатів та відмови у реєстрації кандидатом тощо. Відповідно до Плану реалізації Концепції розвитку електронної демократії заплановано запровадження електронного голосування як дистанційного інтернет-голосування та голосування поштою (відповідно до проекту Закону № 10129) та впровадження інноваційних технологій, технічних та програмних засобів під час організації та проведення виборів у формі проведення експерименту або пілотного проекту щодо машинного голосування, електронного підрахунку голосів виборців (відповідно до проекту Закону № 3485).

В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на напрямках удосконалення законодавства щодо організаційного та інституційного впровадження електронного голосування.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Була Р. Світовий досвід е-виборів та е-голосування: перспективи та досвід для України. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2025. Вип. 58. С. 242–250. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.58.30>
2. Гаврік Р. О. Естонський досвід здійснення електронного голосування: перспективи запровадження в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 6. С. 60–63. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.6.13>
3. Камардіна Ю. В., Черних Є. М. Правове регулювання і реалізація електронного голосування: міжнародний досвід та впровадження в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 214–221. DOI: <https://doi.org/10.32782/392267>
4. Ортинська Н. В. Електронне голосування: виклики легітимності та перспективи впровадження в Україні. *Право.ua*. 2025. № 3. С. 38–42. DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2025.3.6>
5. Чайка І., Цокур Є. Цифровізація виборів в Україні і світі: етичні виміри феномену. *Humanities Studies*. 2024. Вип. 20 (97). С. 140–147. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-20-97-16>
6. Стогова О. В., Мурач Д. В. Електронне голосування: проблеми та перспективи запровадження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. С. 38–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/8>
7. Павзюк А. А. Використання е-технологій при здійсненні народного волевиявлення: конституційно-правове дослідження. Дис. ... докт. філ. Спец. 081 — Право. Одеса, 2023. 242 с.
8. Гаврік Р. О. До питання про перспективи запровадження електронного голосування в Україні в контексті реалізації концепції розвитку електронної демократії та діджиталізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2022. № 2 (70). С. 297–302. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.45>
9. Токар-Остапенко О. В. Упровадження системи електронного голосування в Україні: правове регулювання та поточна ситуація. *Стратегічна панорама*. 2022. № 1. С. 26–41. DOI: <https://doi.org/10.53679/2616-9460.1.2022.03>
10. Янсонс Я. В. Розвиток правового механізму публічного управління впровадженням інструментів публічної демократії. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 3 (26). С. 83–90. DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-3.13>
11. Дріза Мауер А., Кортъє В., Кулик О., Рабич А., Венгер В., Перейра О. Оцінка ризиків та можливості використання альтернативних форм голосування на післявоєнних виборах в Україні з фокусом на інтернет-голосуванні. К.: Рада Європи, 2024. 105 с. URL: <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/44410.pdf> (дата звернення: 01.02.2026).
12. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення виборчих прав громадян України шляхом запровадження на виборах голосування поштою та інтернет-голосування від 6 березня 2019 року (реєстр. № 10129). *Законопроекти. Законотворчість*. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=65637&pf35401=478443> (дата звернення: 01.02.2026).
13. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення виборчого законодавства від 18 травня 2020 року (реєстр. № 3485). *Законопроекти. Законотворчість*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/2382> (дата звернення: 02.02.2026).
14. Магера А. Використання електронних реєстрів у виборчому процесі України та шляхи оптимізації. К.: Рада Європи, 2020. 68 с. URL: <https://rm.coe.int/study-elections-lists-andrii-magera/16809ec314> (дата звернення: 01.02.2026).
15. Комісія відновила функціонування АІКС «Державний реєстр виборців» у повному обсязі. *Центральна виборча комісія*. URL: <https://www.cvk.gov.ua/novini/komisiya-vidnovila-funktsionuvannya-aiks-derzhavniy-reiestr-vibortsiv-u-povnomu-obsyazi.html> (дата звернення: 01.02.2026).
16. ЦВК вирішила створити АІКС «Всеукраїнський референдум». *Центральна виборча комісія*. URL: <https://www.cvk.gov.ua/novini/tsvk-virishila-stvoriti-aiks-vseukrainskiy-referendum.html> (дата звернення: 01.02.2026).

References

1. Bula, R. (2025). Svitovyi dosvid e-vyboriv ta e-holosuvannia: perspektvyv ta dosvid dlia Ukrainy [World experience of e-elections and e-voting: prospects and experience for Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politolog. studii*, 58, 242–250. <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.58.30> [in Ukrainian].
2. Havrik, R. O. (2023). Estonskyi dosvid zdiisnennia elektronnoho holosuvannia: perspektvyv zaprovadzhennia v Ukraini [Estonian experience of implementing electronic voting: prospects for implementation in Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, 6, 60–63. <https://doi.org/10.37634/efp.2023.6.13> [in Ukrainian].
3. Kamardina, Yu. V., Chernykh, Ye. M. (2022). Pravove rehuliuвання i realizatsiia elektronnoho holosuvannia: mizhnarodnyi dosvid ta vprovadzhennia v Ukraini [Legal regulation and implementation of electronic voting: international experience and implementation in Ukraine]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*, 1, 214–221. <https://doi.org/10.32782/392267> [in Ukrainian].
4. Ortynska, N. V. (2025). Elektronne holosuvannia: vyklyky lehitymnosti ta perspektvyv vprovadzhennia v Ukraini [Electronic voting: challenges of legitimacy and prospects for implementation in Ukraine]. *Pravo.ua*, 3, 38–42. <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2025.3.6> [in Ukrainian].
5. Chaika, I., Tsokur, Ye. (2024). Tsyfrovizatsiia vyboriv v Ukraini i sviti: etychni vymiry fenomenu [Digitalization of elections in Ukraine and the world: ethical dimensions of the phenomenon]. *Humanities Studies*, 20 (97), 140–147. <https://doi.org/10.32782/hst-2024-20-97-16> [in Ukrainian].

6. Stohova, O. V., Murach, D. V. (2021). Elektronne holosuvannia: problemy ta perspektyvy zaprovadzhennia [Electronic voting: problems and prospects of implementation]. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*, 3, 38–40. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/8> [in Ukrainian].
7. Pavziuk, A. A. (2023). Vykorystannia e-tehnolohii pry zdiisnenni narodnoho volevyiavlennia: konstytutsiino-pravove doslidzhennia [The use of e-technologies in the implementation of the popular will: constitutional and legal research]. *Dys. ... dokt.fil. Spets. 081 — Pravo*. Odesa, 242 p. [in Ukrainian].
8. Havrik, R. O. (2022). Do pytannia pro perspektyvy zaprovadzhennia elektronnoho holosuvannia v Ukraini v konteksti realizatsii kontseptsii rozvytku elektronnoi demokratsii ta didzhytalizatsii [On the question of the prospects for the introduction of electronic voting in Ukraine in the context of implementing the concept of the development of electronic democracy and digitalization]. *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Pravo*, 2 (70), 297–302. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.45> [in Ukrainian].
9. Tokar-Ostapenko, O. V. (2022). Uprovadzhennia systemy elektronnoho holosuvannia v Ukraini: pravove rehuliuвання ta potochna sytuatsiia [Implementation of the electronic voting system in Ukraine: legal regulation and current situation]. *Stratehichna panorama*, 1, 26–41. <https://doi.org/10.53679/2616-9460.1.2022.03> [in Ukrainian].
10. Iansons, Ya. V. (2020). Rozvytok pravovoho mekhanizmu publichnoho upravlinnia vprovadzhenniam instrumentiv publichnoi demokratsii [Development of the legal mechanism of public administration through the introduction of public democracy tools]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, 3 (26), 83–90. <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-3.13> [in Ukrainian].
11. Driza Mauer, A., Kortie, V., Kulyk, O., Rabych, A., Venher, V., Pereira, O. (2024). Otsinka ryzykiv ta mozhlyvosti vykorystannia alternatyvnykh form holosuvannia na pislivoiennykh vyborakh v Ukraini z fokusom na internet-holosuvanni [Assessment of risks and possibilities of using alternative forms of voting in post-war elections in Ukraine with a focus on online voting]. K.: Rada Yevropy, 105 p. URL: <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/44410.pdf> [in Ukrainian].
12. Projekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia vyborchych prav hromadian Ukrainy shliakhom zaprovadzhennia na vyborakh holosuvannia poshtoiu ta internet-holosuvannia vid 6 bereznia 2019 roku (reiestr. № 10129) [Draft Law on Amendments to Certain Laws of Ukraine on Ensuring the Electoral Rights of Citizens of Ukraine by Introducing Postal Voting and Internet Voting in Elections dated March 6, 2019 (Registration No. 10129)]. *Zakonoproiekty. Zakonotvorchist*. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=65637&pf35401=478443> [in Ukrainian].
13. Proiekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo vdoskonalennia vyborchoho zakonodavstva vid 18 travnia 2020 roku (reiestr. № 3485) [Draft Law on Amendments to Certain Laws of Ukraine on Improving Electoral Legislation of May 18, 2020 (Registration No. 3485)]. *Zakonoproiekty. Zakonotvorchist*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/2382> [in Ukrainian].
14. Mahera, A. (2020). Vykorystannia elektronnykh reiestriv u vyborchomu protsesi Ukrainy ta shliakhy optymizatsii [The Use of Electronic Registers in the Electoral Process of Ukraine and Ways to Optimize]. Kyiv: Rada Yevropy, 68 p. URL: <https://rm.coe.int/study-elections-lists-andrii-magera/16809ec314> [in Ukrainian].
15. Komisiia vidnovyla funktsionuvannia AIKS "Derzhavnyi reiestr vybortsiv" u povnomu obsyazi [The Commission has fully restored the functioning of the AICS "State Register of Voters"]. *Tsentralna vyborcha komisiia*. URL: <https://www.cvk.gov.ua/novini/komisiya-vidnovila-funktsionuvannya-aiks-derzhavnyi-reiestr-vibortsiv-u-povnomu-obsyazi.html> [in Ukrainian].
16. TsVK vyrishyla stvoryty AIKS "Vseukrainskyi referendum" [The Central Election Commission decided to create the All-Ukrainian Referendum]. *Tsentralna vyborcha komisiia*. URL: <https://www.cvk.gov.ua/novini/tsvk-virishila-stvoriti-aiks-vseukrainskyi-referendum.html> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 15.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026

Дата публікації: 30.03.2026